

היכלי תורה

רשת
שיעורי
תורה

פרנס החדוש
להחזקת שיעורי התורה
לזכר נשמת הרה"צ ר'
פלמיאל מאיר זצ"ל רבינוביץ
גלב"ע י"ט אב תשמ"ו
הולצו צ"י ולפני אהרן מתלמידי

ערב ראש השנה כ"ט אלול תשס"ו * דף היומי בבלי: סוכה דף כ' ירושלמי: חלה כ"א

במבצע רב היקף חולקו מאות גמרות סוכה הנלמדות במסגרת ה"דף היומי"

בימים האחרונים חולקו מאות גמרות להמוני בית ישראל, בכמה מוקדי חלוקה שברכיזי היהדות החרדית, במבצע רחב היקף בו נטלה חלק הועד העולמי להפצת לימוד הדף היומי שע"י מרכז אגודת ישראל העולמית.

מסכת סוכה מן התלמוד בבלי הנלמדת בימים אלו ע"י המוני בית ישראל במסגרת לימוד הדף היומי, העומדת בסימן חג הסוכות הקרב אשר מרובה במצוות, כמצוות סוכה ודיני ארבעת המינים ושאר מצוות החג, אשר מסכת זו דנה ומרחיבה בהם, ורבים הם שהצטרפו למעגל לומדי הדף היומי המבקשים ללמוד את הלכות החג בחג, וקובעים עתים לתורה בלימוד מסכת זו, כהכנה לקראת חג הסוכות הבעל"ט.

הגמרות המהודרות ומאירות עיניים שחולקו, בהוצאה הנודעת מבית מדרשה של מכון "עוז והדר", עם פירוש "מתבתא" הנותנת הארה מיוחדת בהבנה מעמיקה של הסוגיות העמומות על ידי הפירוש המשולב בדברי הגמרא, ובהשבת הלימוד באסוקי שמעתא אליבא דהלכתא, על מגוון המדורים הקיימים בו לתועלת הלומד.

"תהא השנה הזאת..."

בעמדנו עתה בשלהי שנה, נישא כפנו אל מי שאמר והיה העולם בתפילה ובהודיה על כל הטוב אשר גמלנו, למן יום התחלת הוצאת ספרי "מתבתא" במכונתם המהודרת ועד עתה.

בפרוס יום הדין בו ניפקד כולנו בדבר ישועה ורחמים נישא כפנו אל שמים בהודאה על העבר ובתפילה את העתיד שנוכל להמשיך ולהוציא את הש"ס כולו ולסיים מסכתות וספרים אחרים לרומם כבוד שמים.

וכאן פונים אנו בברכת תודה אל אלפי מנויינו היקרים, הצועדים עמנו כברת דרך לא קצרה, במישור ובהרים, הנושאים בגבורה את שכר העשרה ראשונים.

מודים אנו לכם על האמון, על העצה והתושיה, על הנשיאה בעול, על ההערכה ההדדית, ועל כולנה- על שיתוף הפעולה הפורה בינינו שהוא לשם ולתפארת.

נושאי ה'דף' בעלון:

- שינה במיטת קומתיים בסוכה (סוכה כ')
- פתיחת מטריה בשבת (סוכה כ"א)
- נסיעת כהן במטוס שתחת מסלול נסיעתו יש בית קברות (סוכה כ"ב)
- הדלקת נר חנוכה ונרות שבת במקום שהרוח עומדת לכבותם (סוכה כ"ג)
- סוכה העשויה מסדינים (סוכה כ"ד)
- טומאת קברי צדיקים (סוכה כ"ה)
- הקפדה על שתיית מים בסוכה (סוכה כ"ו)

גיש ב'היכלי תורה':

מדור

היכלי הלכה

והשבוע:

מאמר בעניין האם יש להאריך בתקיעה כשם שמאריך בתרועה

מאת:

הרה"ג רבי אברהם מרדכי מרקסון שליט"א ותודה למפעל "שונה הלכות" על סיועם בהבאת החומר

לרבני "היכלי תורה" למגידי השיעורים ולכלל בית ישראל

שנה טובה

כתיבה וחתומה טובה

העלון יו"ל ע"י המרכז העולמי להפצת הדף היומי "זכרון פשה" על: 02-5377604

העלון מופץ בלמעלה מ-10,000 תיבות דוא"ל ע"י רשת "היכלי תורה": 03-5422711 פקס: 1599-55-30-55 דוא"ל: tora10@nana.co.il להצטרפות לקבלת העלון נא לשלוח אמייל לכתובת הנ"ל.

מכור ענק של דגמים חדשים לראש השנה ולסוכות

לוחות שנה מפוארים בכל כמות

מכור ענק וארגונים נציג פיזיך יבוא עד אליכם לחצונת המוצרים

מכור עצום של יותר מ-400 דגמים מפוארים בעיצובים פיוזחים בהטבעות זהב

מלכות MALCHUT

מזכרות לאירועים, אריזות שי, קישוטי שולחן, מוצרי עור אופנותי, דפי רקע, וכרטיסי ברכה

ברחוב נפתא 5 בני ברק

להשיג בכל החנויות תשמישי קדושה ומתנות

יום שישי כ"ט אלול

סוכה כ'

שינה במיטת קומתיים בסוכה

במשנה, הישן תחת המיטה בסוכה לא יצא ידי חובתו. ובגמרא העמידו דין זה דווקא כשהמיטה גבוהה עשרה טפחים שאז יש למיטה דין אוהל ונמצא שהישן תחתיה ישן תחת אוהל זה ולא תחת הסוכה, אבל אם אין בגובה המיטה עשרה טפחים אינה חשובה אוהל והישן תחתיה נידון כישן תחת הסוכה ויצא ידי חובתו.

דין זה הובא בשו"ע (סי' תרכ"א), והרמ"א הקדים לדין זה הקדמה וכתב שצריך לישב באויר הסוכה. וביאר הט"ז (שם סק"א) שכוונתו של הרמ"א במה שהקדים הקדמה זו היא לבאר טעם הדין שהישן תחת המיטה לא יצא ידי חובתו, ולומר שאין הטעם בזה משום שמיטה תחת הסוכה היא כסוכה תחת הסוכה וכטעמם של הרי"ף (י). והרמב"ם (סוכה פ"ה הכ"ג), אלא טעם הפסול הוא כיון שצריך לישון באויר הסוכה והישן תחת המיטה אינו ישן באויר הסוכה אלא תחת צל המיטה (כדעת בעל המאור י. ד"ה תרגומא). ויש שפירשו בכוונת הרמ"א שדעתו שלכתחילה צריך לישן באויר הסוכה ממש ולא תחת המיטה גם אם אינה גבוהה עשרה טפחים, והוא על פי משמעות הירושלמי שהביא בערוך השולחן (שם ס"א) שנראה מדבריו שהעמיד דין משנתנו גם בסוכה שאינה גבוהה עשרה טפחים, וגם בזה נאמר שהישן תחת המיטה לא יצא ידי חובתו, וכוונת הרמ"א היא שלכתחילה יש לחוש לדברי הירושלמי ולא לישון תחת המיטה בסוכה.

ודנו הפוסקים בדבר משפחות שיש להם הרבה אנשים הצריכים לישן בסוכה ואין בשטח הסוכה מקום עבור כולם, אם מותר להם לישן במיטות של שתיים ושלוש קומות, במקום שאין בין מיטה למיטה גובה עשרה טפחים. שהנה בשו"ע (סי' תרכ"ג) מבואר שהעצם היוצאים מארבע ראשי המטה אסור לפרוס עליהן סדין ולישן תחתיו אפילו אם אינם גבוהים עשרה, שכיון שהם קבועים יש להם דין אוהל גם כשאינם גבוהים עשרה טפחים. ולפי זה כתב בשו"ת קנין תורה (ח"ה סי' א) שהוא הדין לענין מיטת קומתיים, שכיון שהמיטה העליונה קבועה בחווק על המיטה התחתונה ולכך היא עשויה שישנו תחתיה על המיטה התחתונה, הרי יש לה חשיבות אוהל גם כשאין עשרה טפחים בינה לבין המיטה התחתונה, והישן תחתיה לא יצא ידי חובתו.

אך דעת רוב הפוסקים שגם במיטת קומתיים יש לדון דין הישן תחת המיטה, ואם אין בחלל י' טפחים יכולים לישן תחת המיטה. והגרש"ב ולדנברג (בהערות לספר קנין תורה) כתב שודאי אין לדון את המיטה העליונה כאוהל קבוע למיטה התחתונה, שהרי עיקר המיטה העליונה עשויה לישן עליה ולא להיות לאוהל למיטה התחתונה, ומה שנותנים את המיטות זו על זו הוא רק משום חסרון מקום. והגע בעצמך, שאם יביא אדם מיטה לסוכה כדי לישן תחתיה, אטו יהא הדין שבאופן זה אסור לו לישן תחת המיטה כיון שעשאה לאוהל, וודאי אין לדון כן ומיטה אינה נחשבת לאוהל למה שתחתיה כיון שאינה מיועדת אלא לישן עליה.

יום שב"ק א' תשרי

סוכה כ"א

פתיחת מטריה בשבת

בשו"ת נודע ביהודה (תנינא או"ח סי' ל) דן על דבר נשיאת הפאראסאל (מטריה) בשבת, ותיאר צורתו שהוא כלי העשוי להגן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים והאדם נושא על ראשו והוא מאהיל על ראשו, והוא עשוי שיש לו בית יד וקרסים ולולאות לפתחו ולמותחו ולסגרו כרצונו. והרב השואל שם כתב מכתב לחכם אחד לשאלו למה אינו מוחה בבני ביתו שיוצאים בשבת עם האוהל על ראשם, והחכם השיב לו טעמים להתיר. והשואל חזר והשיב לו לסתור טעמי ההיתר ההם, וביקש מהנודע ביהודה לחוות דעתו בזה. והקדים הנודע ביהודה וכתב שאף שמתוך דבריו של החכם ניכר שגברא רבה הוא ודבריו המה דברי תורה ודברי טעם לשבח, מכל מקום לדינא אינו מסכים עמו ודעתו היא לאסור את השימוש במטריה בשבת, ודן בארוכה בדחיית טעמי ההיתר של אותו חכם.

אחד מטעמי ההיתר של אותו חכם היה, שכיון שהולכים עם המטריה ואינה עומדת במקום אחד, אין להחשיבה כאוהל, שאין אוהל אלא המאהיל על דבר במקום אחד ולא המיטלטל ממקום למקום, ודוגמת מה שמבואר לענין טומאה שאוהל זרוק והיינו אוהל המהלך ממקום למקום ואינו עומד במקום אחד אינו חוצץ בפני הטומאה לדעת רבי וההלכה כמותו (עירובין ל: ועוד, רמב"ם טומאת מת פ"א ה"ה). ואם כן גם המטריה אינה נחשבת אלא כאוהל זרוק ואין לה דין אוהל, והפותחה אינו בונה אוהל בשבת.

ובנודע ביהודה דחה טענה זו, שהנה בסוגייתנו מבואר שכשהיו מביאים את המים לצורך פרה אדומה היו נוהגים מעלות יתירות בזהירות של טהרה, וכשרצו להוות על הכהן השורף היו מביאים שוורים מפני שכרסיהן נפוחות ומניחים על גביהן דלתות ויושבים התינוקות הטהורים על גבי הדלתות כדי שיהיה האהל מבדיל בינם לבין הארץ מפני קבר הטהום, וכוסות של אבן בידם והולכין לשילוח להביא משם המים. והקשו התוספות (ד"ה ועל גביהן) שהרי לדעת הסובר שאוהל זרוק אינו אוהל אין השוורים חוצצים בפני הטומאה כיון שאוהל זרוק הם שהשוורים אינם עומדים במקום אחד אלא מהלכים. ותירצו שדין מסוים הוא בשוורים שאף על פי שהם אוהל זרוק הרי הם נחשבים לאוהל, מגילוי שגילה בהם הכתוב שנאמר (איוב יא) ובעצמות וגידים תסככני, הרי שעור ובשר נחשבים לסכך אף שבעל חי מהלך תמיד. ואף שפסוק זה נאמר לגבי אדם, יכולים ללמוד ממנו בדרך כל שכן שגם בהמה נחשבת לאוהל כיון שכריסה למטה אוהל (ע"ב תוספות ד"ה ובעצמות).

אך הקשו התוספות (עירובין לא: ד"ה ומר) עוד, שתינח השוורים עצמם נידונים כאוהל כיון שגילה בהם הכתוב שנחשבים הם לאוהל אף שהם אוהל זרוק, אבל הרי גם דלתות הניחו על השוורים ועליהם היו יושבים התינוקות, ודלתות אלו גם הם אוהל זרוק הם ולא גילה בהם הכתוב שנחשבים הם לאוהל, ואיך הם חוצצים בפני הטומאה. ותירצו בשם רשב"א שכיון שהדלתות מונחים על גבי השוורים שיש להם דין אוהל אף שהם אוהל זרוק, אף לדלתות יש דין אוהל אף שהם אוהל זרוק. ואם כן הוא הדין לענין נשיאת מטריה בשבת שביד האדם ומחזיקו על ראשו, כיון שהאדם עצמו נקרא אוהל ואין הזריקה מפסדת שם אוהל ממנו הוא הדין שהאוהל שהוא מחזיק על ראשו נחשב לאוהל אף שהוא זרוק, ואם כן אין להתיר לפתוח מטריה בשבת.

יום ראשון ב' תשרי

סוכה כ"ג

נסיעת כהן במטוס שתחת מסלול נסיעתו יש בית קברות

בשורת חלקת יעקב (יו"ד סי' רט) דן בארוכה בדבר כהן שצריך לנסוע במטוס שתחת מסלול נסיעתו נמצא בית קברות, ונמצא מאהיל דרך נסיעתו על המת ונטמא באיסור. וצידד שם בסברות רבות לאיסור ולהיתר, ואחד מטעמי ההיתר הוא כיון שאין ודאי שבדרך נסיעתו יעבור על בית הקברות, ובכל מקום שיש ספק אם יעבור על האיסור והוא אינו מתכוין וגם אי אפשר לו באופן אחר אין איסור בדבר (כדין ספק פסי"ר בלא אפשר ולא קמכוין), והרי הטס במטוס אין מתכוין לנסוע על בתי הקברות וגם אי אפשר לו באופן אחר ולכן מותר.

והגר"מ גיפטער ר"י טעלו הקשה לו, שתינה במקום שאין ידוע שמסלול הנסיעה של המטוס עובר על גבי בית הקברות, בזה יש לומר שספק פסיק רישיה הוא כיון שאין ידוע אם יאהיל הכהן על המת. אבל במקום שידוע שמסלול הנסיעה עובר על גבי בית הקברות, הרי זה פסיק רישיה ודאי ולא ספק פסיק רישיה, ואין אפשר להתיר בזה. וענה לו בחלקת יעקב (שם סי' ריא), שאין דומה מטוס לרכבת, שרכבת הנוסעת על גבי מסילה הרי אינה נוטה ימין ושמאל ממסילתה ומסלול נסיעתה קבוע, אבל במטוס אפילו כשמדקדק לעוף תמיד בדרך הישרה ושלא לשנות כלל דרך האוויר, אינו נוסע ישר, שהמרחק למעלה במקום שהוא פורח על למטה על הארץ גורם לכך, שאף כשלמעלה הוא מדקדק לעוף תמיד באותו האוויר ממש, אבל למטה על הארץ יוכל להחליף אהילותו בכמה מאות מטר, שמלא נימה למעלה משנה את המרחק למטה במרחק רב יותר, וכמבואר בסוגייתינו לענין צל הסכך מפני השמש שאם למעלה הוא כשיעור מטבע קטנה הרי למטה הוא כשיעור מטבע גדולה.

וחזר והקשה הגר"מ גיפטער על דברים אלו ותמה עליהם, שהדברים הפוכים הם, שדבר התופס בקרקע שטח קטן הרי הוא תופס באויר שטח גדול יותר, כיון שהארץ היא כדורית, ובכדור המוקף במרחק מסויים בכדור נוסף הרי שטח הכדור החיצון גדול יותר משטח הכדור הפנימי ויש יותר מקום בו להאהיל על הכדור הפנימי, ואם כן גם אם יסטו קצת ממסלול הנסיעה עדיין יהיה זה מכוון נגד בית הקברות שלמטה כיון שסטייה גדולה למעלה עושה סטייה קטנה למטה, היפך דברי החלקת יעקב. ומה שהביא ראיה מסוגייתינו תמוה, שבסוגייתנו עוסקים באור השמש והוא אכן מתפשט למטה יותר מלמעלה, אבל לענין האהלה הרי הוא להיפך שסטייה גדולה למעלה עושה סטייה קטנה למטה.

ובשורת חלקת יעקב (שם סי' ריב) חזר והחזיק דבריו, וכתב שאף שאכן כדור החיצון גדול יותר מכדור הפנימי, מכל מקום כיון שכדור הארץ הוא בעל שטח עצום אין כלל נפקא מינא בזה, כיון שהיקף העולם הוא כארבעים אלף קילומטר, ונמצא שרחבו של הכדור הוא לערך 13333 ק"מ, והמטוסים נוסעים בגובה של עשרה ק"מ לכל היותר, ונמצא שרוחב הכדור החיצון גדל בזה עשרה ק"מ בקצה רוחב העולם בצד האחר וכן בצד השני, באופן שרוחב הכדור החיצון יהיה 13353 שהוא 20 ק"מ יותר, ובהיקף הכדור החיצון כל מטר מהעגול הפנימי למטה יתפוס למעלה עוד מילימטר וחצי, שהיא תוספת שאין בה שום נפקא מינא לעניננו. ואת ראייתו מסוגייתנו חזר וביאר, שכונתו היתה לומר שכיון שהמטוס נוסע במהירות של 300 ק"מ לשעה בערך (ויש כאלו הנוסעים לערך אלף ק"מ לשעה) נמצא שבכל דקה הוא נוסע חמש ק"מ, ונמצא שבסטייה קלה שנוטה שנוסע המטוס אף באלפית דקה המטוס מתרחק ממקומו כחמש מטר, באופן שאף כשמדקדק לעוף תמיד מבלי לשנות דרכו אי אפשר לצמצם, וגם אין כוונתו לצמצם שלא ישנה כמלא נימא.

יום שני ג' תשרי

סוכה כ"ג

הדלקת נר חנוכה ונרות שבת במקום שהרוח עומדת לכבותם

כתב הרי"א (שבת פ"ב, הובא בשלטי הגבורים שם) שאף על פי שקיימא לן שנהר חנוכה שכבה אין זקוק לה ואין צריך להדליקו מחדש, מכל מקום צריך לתת בנר חנוכה שמן כשיעור שיוכל לדלוק כדי מצותה, ואם הדליקה בפני הרוח וכבתה צריך לחזור ולהדליקה במקום שאין רוח, שהואיל ואינה יכולה לעמוד בפני הרוח הרי הוא כמי שלא נתן בה שמן כשיעור. והפוסקים הביאו דבריו להלכה (ב"ח או"ח ס"ו תרעב, כנסת הגדולה סי' תרעג בהגה"ט, מג"א שם ס"ק יב, ט"ז סק"י, משנ"ב ס"ק כה ועוד).

ונחלקו הפוסקים אם כשחוזר ומדליק צריך גם לחזור ולברך, ורואים את ההדלקה הראשונה כאילו לא הדליק כלל, או שאינו חוזר ומברך, וקנסוהו חכמים רק לחזור ולהדליק אבל לא ביטלו לגמרי את ההדלקה הראשונה לעשותה כאילו לא הדליק כלל.

וכתב בעל הגינת ורדים בשו"ת גן המלך (סי' מג) שנהר חנוכה שהניחה במקום שהרוח מצוי וכבתה חייב לחזור ולהדליקה בברכה, שמכיון שהניחה במקום שהרוח מצוי הרי זה כאילו לא קיים מצוה כלל, כדוגמת סוכה שעשאה במקום שהרוח מצוי שאינו יוצא יוצא ידי חובתו (רמ"א סי' תרמ"ד, וראה יד אפרים שם). ומוכיח לומר שחכמים הפקיעו לגמרי את ההדלקה, שאם היה גדר התקנה רק להצריכו להדליק פעם שניה, מה הועילו חכמים בתקנתם להדליק נרות חנוכה, הרי מיד כשידליק את הנרות יכבה אותם ולא יהיה זכר לנס כלל. ועל כרחק נכלל בתקנת נרות חנוכה שיצטרכו להדליקם באופן שיוכלו לדלוק כל זמן המצוה, ואם לא עשה כן לא יצא חובת המצוה כלל וצריך לחזור ולהדליק בברכה.

אך בכנה"ג (סי' תרעג בהגה"ט) כתב שאף שצריך לחזור ולהדליק אינו צריך לחזור ולברך, שמצות הדלקה כבר נעשית ולא הפקיעוה, וכדעתו הכריעו הפוסקים (מג"א שם ס"ק יב, משנ"ב שם ס"ק כה).

אמנם המהרש"ק בשו"ת האלף לך שלמה (או"ח סי' שעח) כתב להוכיח מסוגייתנו שגם אם הדליקו את הנר במקום שהרוח שולטת בו וכבה אין צריך לחזור ולהדליקו, ושלא כדברי הרי"א, שבסוגייתנו מבואר שהעושה סוכתו בראש הספינה רבן גמליאל פוסל ורבי עקיבא מכשיר. ומעשה ברבן גמליאל ורבי עקיבא שהיו באים בספינה, עמד רבי עקיבא ועשה סוכה בראש הספינה ולמחר נשבה הרוח ועקרתה, אמר לו רבן גמליאל, עקיבא היכן סוכתך. וביארו בגמרא שטעמו של רבן גמליאל הפוסל סוכה בראש הספינה הוא כיון שהוא סובר שסוכה צריכה להיות דירת קבע וסוכה בראש הספינה שיכולה ליפול משם אינה דירת קבע, ורבי עקיבא המכשיר סוכה בראש הספינה הוא כיון שלדעתו די בסוכה שהיא דירת ארעי ואין צריך דירת קבע.

ומכאן יש ללמוד גם לענין נר חנוכה שאם הדליק נר חנוכה במקום הרוח יצא, שכיון שמצד עצמם ראויים הנרות לדלוק כל זמן ההדלקה כיון שיש בהם די שמן, ורק דבר אחר גורם להם להיכבות כגון שהרוח מכבה אותם, חשובים הנרות כנרות הראויים לדלוק כל זמן ההדלקה ויצא ידי חובתו.

יום שלישי ד' תשרי

סוכה כ"ד

סוכה העשויה מסדינים

בגמרא, אמר רב אחא בר יעקב כל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אינה מחיצה. ופירש רש"י (ד"ה שאינה) שאין הכוונה דווקא לסוכה שהרוח מפילה אותה, אלא גם לסוכה שהרוח מוליכה ומביאה. והקשו על זה בגמרא ממה ששינינו במשנה שהעושה סוכתו בין האילנות והאילנות דפנות לה כשרה, והרי ענפי האילנות הולכים ובאים ברוח ואינם עומדים במקומם. ותירצו בגמרא שהמשנה מדברת באופן שקשר וארג היטב את ענפי האילנות כדי שלא תנידם הרוח. וכן פסק הרמב"ם (סוכה פ"ד ה"ה, ראה אליבא דהילכתא).

ומכאן למד רבינו פרץ בהגהות הסמ"ק (מצוה צג אות יט) שמה שנהגו העולם לעשות את כל ארבעת המחיצות מיריעות של סדינים אין נכון לעשות כן ואפילו אם קושרם היטב בעמודי הסוכה, כיון שפעמים שניתק הקשר ואינו שם על לבו, ונמצא שהיריעות מתנוודדות ברוח ומחיצה שאינה עומדת ברוח מצויה פסולה. והרוצה לעשות מחיצות הסוכה בסדינים, טוב שיארוג אותם במחיצות קנים שאין בין קנה לחבירו שלשה טפחים, שכך ישמשו הקנים עצמם כמחיצות כיון שכל אזור פחות משלשה כלבוד הוא. והובאו דבריו להלכה בארחות חיים (הלכות סוכה אות ו), וכן פסק בשלחן ערוך (סי' תרל ס"י).

וחדש החזון איש (או"ח סי' עז סק"ו), שמה שאמרו שמחיצה שהולכת ובאה ברוח אינה מחיצה, ושלכן צריך לקשור היטב ענפי האילנות בתבן וקש, היינו דוקא כשהרוח מפזרת את הענפים באופן שהם מתרחקים שלשה טפחים זה מזה, או שהיא מגבהת את המחיצות מהקרקע עד שיכולים הגדיים לבקוע מתחת, ועל ידי כך בטלה המחיצה באותה שעה, ולכן אף בזמן שהרוח שוקטת והענפים נחים והמחיצה שלמה יש לפוסלה, משום שהיא מחיצת עראי כיון שאינה יכולה לעמוד ברוח. אבל אם המחיצה חזקה שאין הרוח יכולה לפזרה ולהרחיקה שלשה טפחים, אלא שמתנוודדת מעט לכאן ולכאן, ובכל שעה היא מחיצה טובה, המחיצה כשרה. ודחק כן החזון איש גם בדברי האחרונים שסתמו דבריהם ולא פירשו ענין זה, וכתב שאף לדעתם כן הוא. וכן כתב גם המבי"ט בקרית ספר (סוכה פ"ד).

והרמב"ם בפירוש המשניות (סוכה פ"ב מ"ד) שלפנינו כתב שהאילנות צריכים להיות חזקים שלא תניעם הרוח ויטו לארץ, וכתב בעמק ברכה (עמ' עח) שמשמע מלשונו שדווקא אם על ידי הרוח האילנות מתכופפים עד הארץ ובטל מהם דין מחיצה הרי הם פסולים, אך אם הם רק מתנוודדים קצת אינם פסולים. אמנם בפירוש המשניות שבלשון ערבי לא נזכר דין זה שיתכופפו האילנות עד הארץ, וכן מלשון הרמב"ם והשלחן ערוך (ראה אליבא דהילכתא) מוכח שכל מחיצה שהולכת ובאה ברוח אפילו כל שהוא אינה מחיצה, וכן משמע מלשון הראשונים בסוגייתנו, ושלא כדברי החזון איש.

ומכל מקום כתב במועדים וזמנים (ח"א סי' פד) שאף לדעת החולקים על החזון איש אין לפסול את הדפנות אלא אם כן הרוח מנידה אותם יותר מכדרכם, והוא כשיעור שינתק אחד הקשרים שמחזיקים את הסדין ועל ידי כך יגוד הסדין יותר מכפי דרך המחיצות, אבל אם הסדין מתנדנד רק מעט כדרך המחיצות אין הסוכה פסולה.

יום רביעי ה' תשרי

סוכה כ"ה

טומאת קברי צדיקים

במדרש משלי (פרשה ט והובא בילקוט משלי סי' תתקמד) מובא שכשנהרג רבי עקיבא על ידי מלכות הרשעה נטפל בקבורתו אליהו הנביא זכור לטוב, והיה נושאו על כתפיו יחד עם רבי יהושע הגרסי תלמידו של רבי עקיבא, שאל רבי יהושע הגרסי את אליהו, והלא כהן מר ואסור לכהן ליטמא למת, אמר לו אליהו חייך רבי יהושע שאין טומאה בתלמידי חכמים ולא בתלמידיהם. ופשטות דברי המדרש מטים שאין טומאה בצדיקים, וכן כתבו הרמב"ן (יבמות ס"א, וראה רמב"ן במדבר יט ב ובבא בתרא נח.) והחינוך (מצוה רסג) והרשב"א (יבמות ס"א). וכן כתב החיד"א בספר פני דוד (פרשת בשלח). ועל סמך זה היו מן הפוסקים שכתבו שמותר לכהנים לעלות ולבא לקברי צדיקים כיון שצדיקים אינם מטמאים (שו"ת בית שערים יו"ד סי' תמוז ועוד).

אולם התוספות (בבא מציעא קיד: ד"ה מהו) כתבו שעיקר טעמו של אליהו הנביא שנטמא לרבי עקיבא היה לפי שהיה מת מצוה שאין לו קוברים, שהרוגי מלכות לא היו ניתנים לקבורה, ולכן היה מותר לו להיטמא ולטפל בקבורתו. ומה שאמר הטעם שקברי צדיקים אינם מטמאים לא אמר כן אלא דרך דיחוי, וכך היתה דרכו בכמה מקומות לומר טעמים בדרך דחיה. וכן כתב הרא"ש בתשובה (כלל ל סי' א).

ובספר האשכול (ח"ב עמ' קעד) כתב על מדרש זה שאין הצדיקים מטמאים, שאין סומכים על הלכות שבמדרשים אלא אם כן נראה שנתקבלו לבעלי התלמוד, ולדינא קברי צדיקים מטמאים. וכן דעת הריטב"א (מגילה ג:) והמאירי (יבמות ס"א): והמהרי"ל (שו"ת סי' קג). ובשו"ת בתי כהונה חלק א' (סימן כ"ג) האריך להוכיח מהש"ס שאין להקל בזה, ולא הונח לו מנהג המקילים להשתטח על קברות הצדיקים, והובאו דבריו בפתחי תשובה (יו"ד סי' שעב ס"ק ב). וכן פסק בשו"ת הלכות קטנות (ח"א סי' קעז) וכתב שחלילה לזרע קודש של אהרן הכהן להשתטח על קברות הצדיקים. ויש מהפוסקים שחילקו בזה וכתבו שצדיקים אינם מטמאים בשעת קבורתם, אבל אחר הקבורה אף הם מטמאים (שו"ת זית רענן יו"ד ח"ב סי' בו, שו"ת טוב טעם ודעת תליתאי ח"ב יו"ד סי' רלא).

והגאון רבי ישראל משקלוב בספר פאת השלחן (סי' ב סט"ז) האריך בענין זה וכתב שיש למנוע מנהג איזה כהנים שהולכים להשתטח על קברות הצדיקים בטענה שאין צדיקים מטמאים וטעות הוא בידם, והוכיח כן מהמבואר בסוגייתנו שטמאי המת שלא יכלו להקריב קרבן הפסח במועדו היו נושאי ארונו של יוסף, ומי לנו צדיק מיוסף הצדיק ואף על פי כן מבואר שנטמאו נושאי בטומאת מת.

אך בשו"ת בית שערים (שם) כתב ליישב, שבאמת צדיקים אינם מטמאים, אך לעולם יש להסתפק אם הנפטר הוא באמת צדיק, שהאדם יראה לעיניו וה' יראה ללבב. ובזה ביאר שהתוספות הולכים לשיטתם שהם סוברים שספק דאורייתא הולכים בו לחומרא מן התורה, ונמצא שמן התורה צריך להחמיר ולא ליטמא לצדיק מספק שמא אינו צדיק, ולכן כתבו התוספות שאין להתיר לכהן ליטמא לצדיק אף משום כבוד הבריות. אך לדעת הרמב"ם הסובר שספק דאורייתא אין הולכים בו לחומרא אלא מדרבנן, יש להקל באיסור דרבנן זה משום כבוד הבריות.

אמנם כל זה הוא לענין טומאת כהנים שאינה אלא לאו בעלמא ולכן יכולים להקל בספיקה לדעת הרמב"ם, אבל לענין טומאת מקדש וקדשיו שהוא איסור כרת, כתב הכסף משנה (טומאת מת סוף פ"ט) שמודה הרמב"ם שבספק כרת הולכים לחומרא מן התורה. ולכן היו נושאי ארונו של יוסף טמאים ולא יכלו לעשות הפסח, כיון שיש איסור כרת באכילת קדשים בטומאת הגוף. אך לענין טומאת כהנים יכולים הכהנים ליטמא לצדיקים לפי דעת הרמב"ם.

יום חמישי ו' תשרי

סוכה כ"ו

הקפדה על שתיית מים בסוכה

במשנה, מעשה והביאו לרבן גמליאל שני כותבות ודלי של מים, ואמר העלום לסוכה. ופירשו בגמרא שכוונת המשנה לומר שאם בא אדם להחמיר על עצמו ולא לשתות מים מחוץ לסוכה הרשות בידו ואין לחשוש בדבר ליהורא. וכן פסק הרמב"ם (סוכה ולולב פ"ו ה"ו) שמותר לשתות מים ולאכול פירות חוץ לסוכה, ומי שיחמיר על עצמו ולא ישתה חוץ לסוכה אפילו מים הרי זה משובח.

וכתב החיד"א בברכי יוסף (או"ח סי' תרלט ס"ק ו) בשם הצידה לדרך (מאמר ד כלל ו פ"ה) שכתב שחומרא יתירה היא ואין צריך להחמיר בזה שלא לשתות מים מחוץ לסוכה, וכן כתוב במנהגי מהרי"ל (הלכות חג הסוכות אות ו). אמנם במורה באצבע (אות רצד) כתב החיד"א שיש לנהוג כהרמב"ם והשו"ע שגם במים יש מקום להחמיר שלא לשתותם מחוץ לסוכה. ובספר יפה ללב (סי' תרלט ס"ג) כתב בשם מהר"ם פאפירש בספרו אור הישר (סי' יט אות ד), שטוב להחמיר שלא לשתות אפילו מים חוץ לסוכה ויש סמך לחומרא זו כיון שבחג נידונים על המים (ראש השנה טז). וכל חיי האדם תלויים במים, לכן טוב להחמיר בימי החג שלא לשתות מים מחוץ לסוכה ובוזה גם ה' יתן הטוב את השמים לתת מטר גשמים, וירבו הגשמים גשמי רצון ברכה ונדבה להחיות בהם נפש כל חי (והביאו בארחות חיים ספינקא סי' תרלט ס"ח).

וכן נהגו הידור זה בכל קהילות החסידים שלא לשתות מים מחוץ לסוכה, והאמרי אמת מגור שלח פעם לאברכים להזכירם שלדברי הרמב"ם אין לשתות מים מחוץ לסוכה, ואמר להם שאין להם להביט עליו שהוא שותה מים מחוץ לסוכה כיון שבריאורו חלושה (אוצר מנהגי חב"ד סוכות עמ' ש).

ובטעם הדבר שיש להחמיר ולא לשתות מים מחוץ לסוכה אף שמעיקר הדין שתיית מים פטורה מן הסוכה, נחלקו הפוסקים. יש שכתבו שהוא לגדר ולסייג שלא יבא לאכול מחוץ לסוכה דברים החייבים בסוכה, וכל העושה גדר וסייג לתורה הרי הוא משובח ואינו בכלל הפטור מדבר ועושהו שנקרא הדיוט כיון שלצורך סייג לתורה הוא עושה כן (כן נראה מדברי הבכורי יעקב סי' תרלט, מועדים וזמנים ח"א סי' פט), ויש שכתבו ששתיית מים בסוכה היא מצוה בעצם אלא שלא הטריחו חכמים לעשותה ולכן מי שעושה אותה יש לו שכר של עושה מצוה ואינו כפטור מדבר ועושהו כיון שיש קיום מצוה בדבר (הגר"א בשנות אליהו ברכות פ"א מ"ג, וכ"כ ברוחא שמעתתא ח"ג עמ' קז בשם הגר"ד סלובייציק).

ומכל מקום כתב בעולת שמואל (קוידר, סי' צח) שדווקא אם אינו מצטער בדבר יש לו שכר ואינו נחשב להדיוט, אבל המצטער לקיום המצוה במקום שהוא פטור ממנה, כגון שהוא בדרך וצמא הרבה ואינו רוצה לשתות עד שיגיע לסוכה ומצטער על כך, אין לו להחמיר ולא לשתות ואם מחמיר כן נקרא הדיוט, כיון שעל ידי כך הוא מבטל מצוה אחרת והיא מצוות עונג יום טוב (וראה חק יעקב סי' תעב ס"ק ג, שו"ת שבות יעקב ח"ג סי' מה, שו"ת מהרש"ג ח"ב סוסי"ו לט ושו"ת אבן שתייה או"ח סוסי"ב).

כפתור ופרה

אמרות קודש מגדולי ישראל
לפי סדר הדף היומי

מין שאפילו שיחת תלמידי חכמים צריכה לימוד שנאמר ועלה לא יבול (סוכה דף כא:)

אל תרבה שיחה וכו'. ה'שיחה' היא מונחת אצלי על דבור שאין בו צורך ועיקר, כמו שאומרים תמיד שיחה בטילה. וכן אמרו (סוכה כא:): בתלמידי חכמים ששיחתם צריכים תלמוד, כלומר שאפילו הדיבור ההמוני היוצא מפיהם שיראה שאין בו עיקר, יש בו כדי ללמוד ממנו איזה ענין או מדה או מוסר. והוא אצלי מה שהיה דוד מיחס על עצמו תמיד זאת המילה, אפילו בדברי תורה אמר (תהלים קיט כג) עבדך ישיח בחקיקך, (תהלים קיט צו) כל היום היא שיחתי, ורבים כאלה. שלרוב ענותנותו היה משפיל עצמו, עד שהיה קורא הגייתו בתורה שיחה, כאלו הוא חסר הידיעה בענינו, ולא יהיה בהם דבורו עיקר, ולזאת הכונה הזכיר הנה לשון 'שיחה'...

(בית המחירה | האאירי, אבות)

המעובה כמין בית אף על פי שאין הכוכבים נראים מתוכה כשרה אין כוכבי חמה נראים מתוכה בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין (סוכה דף כב:)

צריך שיראו בו כוכבי שמים, כי צריך האדם שיכיר את בוראו מפאת מעשיו המפורסמים, כמו שנאמר (תהלים יט) השמים מספרים כבוד אל וגו'. כי הוא העיני המותר והמחוייב, וכמו שנאמר (דברים ד) וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל וגו'. ולכן המעובה כמין בית עד שלא יראו בו כוכבי חמה, או שאין המטר יורד בתוכה, הוא סכך פסול (סוכה כב:), שהוא יורה על הפתיות הגמורה. כמו שהחמה מרובה מהצל גם הוא פסול (שם ב.), למה שיורה גם כן על ההריסה ופרוץ אל ה' לראות, אשר על זה נאמר (חגיגה יד:) הציץ ונפגע, הציץ ומת. והראוי והנאות מה שנאמר (מיכה ו) והצנע לכת עם אלהיך. ומהטעם הזה עצמו סוכה גבוהה למעלה מעשרים או הפחות מעשרה פסולות (סוכה ב.), כי בשתייה נפסדה הכוונה, בין למעלה בין למטה. וגם סוכה ישנה (שם ט.) וסוכה שתחת סוכה (שם:), כל הענינים האלה הם מסכימים אל מה שאמרנו, והחי יתן אל לבו.

(סקינת יצחק, סוכה ע"ט)

רבן גמליאל סבר סוכה דירת קבע בעיניו. רבי עקיבא סבר סוכה דירת עראי בעיניו (סוכה דף כג.)

זואיבא פלוגתא בגמרא אי סוכה דירת קבע בעיניו או עראי והלכה דירת עראי. והענין הוא כנ"ל, כי בודאי עצם בני ישראל דירתן צריך להיות בקבוע תחת צלו ית"ש. אבל לא כל הדורות ראויים לזה. רק אפילו אותן שאינם יכולים להיות בקביעות בצל הקודש, מ"מ בימים הללו חוסנין בצלו ית"ש. והלכה כרבים דדירת עראי הוא, וליחידים סגולה סוכה דירת קבע.

(נפת אמת, סוכות)

החומר ממדור "כפתור ופרח"
מתור מתיבתא סוכה

להזמנת חוברת דוגמא למס' סוכה
חייגו 1800-22-55-66
או פנו בדוא"ל tora10@nana.co.il
והחוברת תשלח אליכם

עשה עכשיו מנוי מתיבתא במחיר מיוחד

חייג למוקד המנויים: 1800-22-55-66

בסוכה לומדים עם מתיבתא

עשה עכשיו מנוי מתיבתא במחיר מיוחד

חייג למוקד המנויים: 1800-22-55-66

בסוכה לומדים עם מתיבתא

הרה"ג ר' אברהם חרדני מרקסון שליט"א
דומו"ץ בד"ץ רבני הקריות אשדוד

האם יש להאריך בתקיעה כשם שמאריך בתרועה

אמרו חז"ל (ר"ה ל"ג ע"ב) ונפסק כן בשו"ע (סי' תק"צ ס"ג) שיעור תקיעה כתרועה. פשוט בכל הפוסקים ראשונים ואחרונים שהכוונה כי שיעור התקיעה כתרועה, כשיעור המחוייב לתרועה, אולם אם האריך בתרועה מעצמו אינו חייב להאריך בתקיעה כנגדה.

השפת אמת (בחי' למס' ר"ה) כתב חידוש עצום להלכה, וכך כתב... ונראה דהלכה הוא שצריך להיות התקיעה כמו התרועה וכשמאריך בתרועה [יותר משלש יבבות] צריך להאריך נמי בתקיעה וכו'.

יש ממחברי זמננו שניסו למצוא רמז לזה בראשונים, יש שכתבו שכבר נמצא כן בארחות חיים בשם הרשב"א, שכתב בהל' תקיעת שופר (אות י"א): "והרשב"א ז"ל כתב דכל אלו השיעורים למטה, אבל אם רצה להאריך יותר אין בכך כלום, והוא הדין לשברים ובלבד שיאריך כנגדן בתקיעות שלפניהם ולאחריהם". ולכאורה הדברים כמעט מפורשים כדברי השפ"א הנ"ל.

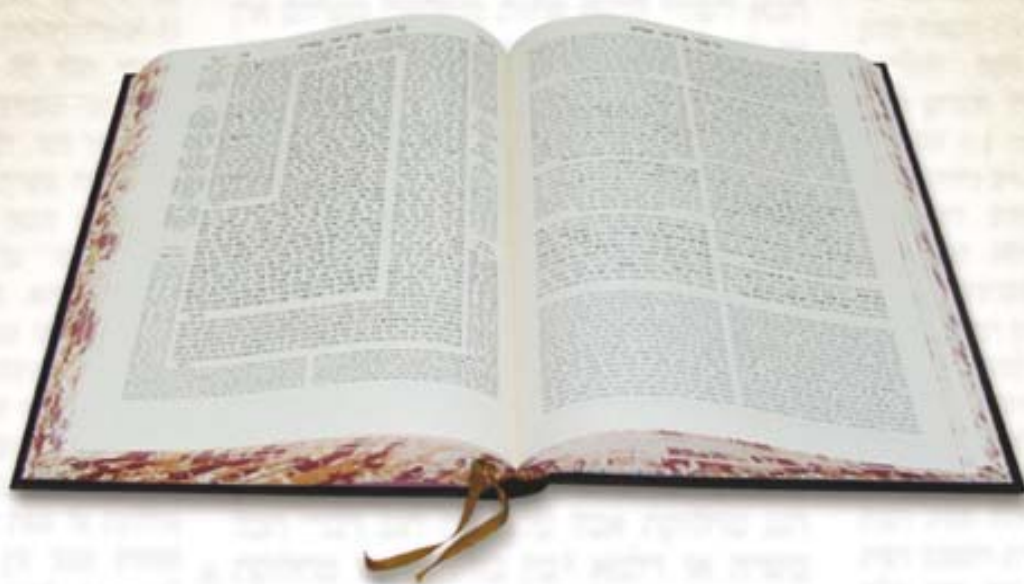
אולם כשנעיין בחי' הרשב"א למס' ר"ה (לג, ב) נמצא כתוב בהמשך דבריו עוד כמה מילים ובכך נראה שאין זה כוונתו כלל. שכתב שם וז"ל: "ומיהו זה שיעורן למטה אבל אלו רצה להאריך בהן יותר מאריך ואין בכך כלום, וכדתנן תקע בראשונה ומשך בשניה כשתים אין בידו אלא אחת הא אחת מיהא יש בידו ואע"פ שהאריך בה כשתים, וה"ה לשברים ובלבד שיאריך כנגדן בתקיעה שלפניהם ולאחריהם כדי להבדיל בין תקיעה לשברים". הרשב"א אומר כך חידוש דין מענין, שמותר להאריך בשברים כרצונו, אף כמה וכמה כוחות, אבל בתנאי שיאריך יותר בתקיעה כדי להבדיל בין השברים לתקיעה. אבל לא נתכוון כלל לומר שמי שמאריך ועושה הרבה שברים או תרועה ארוכה צריך להאריך בתקיעה כנגדה.

וגם כתב בהמשך דבריו הלאה: "ואפילו אם רצה לרבות בשברים ולעשות ארבעה או חמשה עושה ואינו נמנע, ובלבד שלא יפריד ביניהם אלא יעשה בנפיחה אחת דתקיעה אחת הן, ותדע לך דהא לתנא דמתני' תרועה שלש יבבות ואלו רצה להוסיף ולהאריך ביבבות ואפי' מאה מאריך ואינו נמנע וכן נהגו דא"א לצמצם, וכן כתב הרב ר' יצחק אבן גיאת ז"ל משמן של גאונים ז"ל". רואים להדיא שכתב דברים אלו רק על המאריך בשבר, ולא על מי שעושה הרבה שברים. וכל הטעות הלז נולדה ממה שבעל ארחות חיים קיצר את דברי הרשב"א בארבעה תיבות, ותו לא מידי.

יש שניסו לדקדק כן מלשון הרמב"ן (בדרשה לראש השנה) שכתב וז"ל: "ש"מ דהכי גמירי הלכה דשיעור תקיעה כשיעור התרועה, בין שתהיה התרועה ילולי או גנוחי, הילכך לר' אבהו דאמר תרועה היינו גנוחי וילולי, שיעור תקיעה ידיה כשיעור תרועה ידיה דהיינו שברים ותרועה, וצריך כל אחד לשעורי תקיעה כתרועה דנפשיה, וכשתוקע תשר"ת צריך להאריך בתקיעות שבו כדי שלשה שברים ושלש יבבות שהיא תרועה שבו". ודייקו ממש"כ וצריך כל אחד לשעורי תקיעה כתרועה דנפשיה, שכוונתו שמי שמאריך בתרועה צריך להאריך בתקיעה כנגדה. ואין מכאן ראיה כלל, כוונת הרמב"ן שבכל סדר צריך להאריך בתקיעה כמו התרועה שבו, בתשר"ת כשיעור שברים תרועה, ובתשר"ת כמו שברים. כמו שממשיך ומבאר. וזו כוונתו למי שירצה להודות על האמת מבלי לסלף. ולא יתכן שישימע לנו חידוש דין כזה ויבליענו באמצע דבריו בכמה תיבות.

ומפליא מאד שמלקטי זמננו רובם ככולם מעתיקים חידוש זה, ומציינים המקור לכך "מהרשב"א והרמב"ן, וכיון לדבריהם השפ"א", בלי לבדוק במקורות שאין לזה שום בסיס בראשונים, הגדיל לעשות אחד המלקטים שכתב שלפי שהוא מחלוקת ראשונים בתקיעות דמיושב שהן מדאורייתא ודאי דיש להחמיר כדיעות אלו, והמעייין יראה שאין כאן מחלוקת כלל רק חידוש דין של השפ"א (וראיתי שהביאו שגם בעל התניא ועוד מאדמורי חב"ד נהגו להחמיר כן).

בוא ותפתח דף חדש...

מת'בתא

מהיום גם אתה יכול לקבוע עיתים לתורה עם המת'בתא - הגמרא המבוארת, הנוחה והפשוטה ביותר ללימוד עצמי או בחברותא.

מבצע לחגים בלבד!

הצטרף לאלפי המנויים, לומדי הדף היומי, שכבר קיבלו את מסכת סוכה הכוללת תמונות צבע להמחשה, עד פתח ביתם. מחיר מנוי החל מ- 17 ש"ח לחוברת ועד 65 ש"ח לגמרא מפוארת.

שי מהודר לכל רוכש!

חוברת דוגמא תשלח
לכל דורש, חינם!

מוקד מנויים: 1-800-22-55-66
מת'בתא, אתה מבין מה שאתה לומד!

